

Valtakunnallinen vammaisneuvosto

7.2.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

11. 02. 2014

no. / /

Viite OKM064:00/2012

Asia Lukiokoulutuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa valmisteleva työryhmä

Lausunto; 7.2.2014 lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden sekä tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotukset.

Yleistä

Valtakunnallinen vammaisneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua edellä mainituista lukiotyöryhmän tavoitteista ja ehdotuksista. Se on tarkastellut lausuntoaan varten ehdotuksia ensisijaisesti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen velvoitteiden valossa sekä Suomen harjoittamaan vammaispolitiikkaan suhteutettuina.

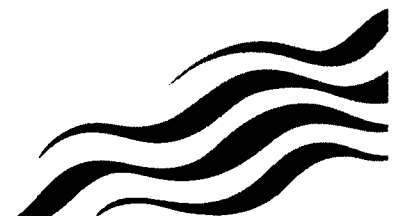
Suomi on allekirjoittanut vuonna 2007 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, samoin kuin sen valinnaisen pöytäkirjan. Sopimuksen ratifioimista koskeva työryhmämietintö jätettiin ulkoministeri Tuomiojalle 17.1.2014. Tavoitteena on, että sopimus ja valinnainen pöytäkirja ratifioitaisiin kuluvan hallituskauden loppuun mennessä.

Sopimuksessa on lukuisia velvoitteita, joilla turvataan vammaisten henkilöiden oikeutta muiden kanssa yhdenvertaiseen koulutukseen siten, että myös heidän erityistarpeensa tulevat huomioon otetuiksi.

Sopimuksen 24 artikla: Koulutus - velvoittaa jäsenmaita varmistamaan vammaisten henkilöiden täysimääräisen osallisuuden elinikäiseen oppimiseen. Nyt kyseessä olevan lukion tuntijakoa koskevan asetusehdotuksen viitekehyksen näkökulmasta tarkasteltuna artiklan keskeisimpiä velvoitteita ovat seuraavat:

Koulutusjärjestelmä:

- * kehittää täysimääräisesti inhimillisiä voimavaroja, omanarvontuntoa ja itsearvostusta sekä vahvistaa ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja ihmiskunnan moninaisuuden kunnioittamista;
- * mahdollistaa vammaisille henkilöille persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuu- tensa sekä henkisten ja ruumiillisten kykyjensä kehittämisen mahdollisimman pitkälle;
- * mahdollistaa vammaisten henkilöiden tehokkaan osallistumisen vapaaseen yhteis- kuntaan.
- * vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset koh- tuulliset mukautukset;
- * vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan hel- pottamaan heidän tehokasta koulutustaan;

*toteutetaan tehokkaat yksilöidyt tukitoimet ympäristöissä, jotka mahdollistavat opillisen ja sosiaalisen kehityksen täysimääräisen osallisuuden tavoitteen mukaisesti.

Näiltä osin Valtakunnallinen vammaisneuvosto katsoo lukio-opetuksen tavoitteet ja tuntijakoa koskevan asetusluonnoksen vastaavan sopimuksen asettamiin velvoitteisiin.

Eri hallinnonalojen yhteistyössä laatima Suomen vammaispoliittinen ohjelma julkaistiin elokuussa 2010. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja 2010:4 VAHVA POHJA OSALLISUUDELLE JA YHDENVERTAISUUDELLE Suomen vammaispoliittinen ohjelma)VAMPO 2010–2015)

Ohjelmassa korostetaan vammaisten tasavertaisia osallistumismahdollisuuksia läpi elämän kestävässä koulutukseen esiasteelta korkea-asteen koulutukseen. Tavoitteena on inklusio-opetus opetuksen kaikilla tasoilla. Ohjelmassa myös todetaan, että jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen sekä yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Uudistuva tuntijakoa koskeva asetus edistää Valtakunnallisen vammaisneuvoston näkemyksen mukaan näiden vammaispoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Lukiokoulutuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskevan esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on lukiolain mukaisesti antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana. Ehdotuksen tavoitteena on yleissivistyksen vahvistaminen.

Työryhmä mietinnössään on myös todettu meneillään oleva yhteiskunnallinen muutos. Tulevan yhteiskunnan kehityksen seurauksena on ennakoitu työelämässä tapahtuvan merkittäviä muutoksia, jotka asettavat uusia haasteita koulutukselle. Etenkin tietotekninen kehitys tulee muuttamaan yhteiskunnan ammattirakenteita ja osaamistarpeita seuraavien kahdenkymmenen vuoden kuluessa merkittävästi. Aikaisempia ammatteja katoaa ja uusia luodaan. Mahdollisuuksia hyödyntää opiskelussa ja opinnoissa kansainvälisiä ulottuvuuksia tulisi työryhmän näkemyksen mukaan lisätä.

Lukiokoulutuksen olisi mahdollistettava entistä paremmin joustavampien opintopolkujen rakentaminen osaamisen laajentamisessa ja syventämisessä myös muiden koulutuksen järjestäjien, koulutusmuotojen ja -asteiden opetustarjontaa hyödyntäen. Työryhmä myös toteaa, että tulevaisuuden oppimisesta varsin suuri osa tapahtuu formaalisen opetuksen ulkopuolella ja koulutilojen ulkopuolella.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää edellä esitettyjä opiskeluympäristöjen ja -tapojen sekä työelämän kehitysnäkymiä relevantteina. Se pitää myös erittäin tärkeänä sitä, että lukio-opetuksella kyetään vastaamaan uudenlaisten työ- ja toimintakulttuurien asettamiin tieto- ja taidollisiin vaatimuksiin.

Sen vuoksi neuvosto näkee lukion tuntijaon tavoitteet kannatettavina ja oikeasuuntaisina. Uudella tavoin painotetulla lukio-opetuksella voidaan valmentaa ja evästää tietotaidollisesti oppilaita nykyistä paremmin niitä tilanteita varten, joita he joutuvat tulevaisuuden toimintaympäristöissä kohtaamaan.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää ehdotuksissa esille nostettua uuden teknologian ja tietotekniikan tehostetumpaa hyödyntämistä myös tärkeänä kehittämisalueena.

Uudenlaisen teknologian ja tietotekniikan hyödyntämisessä vain on huomioitava käytettävän teknologian ja tekniikan saavutettavuus kaikille opiskelijoille. Joidenkin opiskelijoiden osalta tämä tarkoittaa apuvälineavusteisen tietotekniikan käyttöä. Näin ollen koulun ja erilaisten lukio-opetukseen osallistuvien muiden oppilaitosten tulee varmistaa opetusmenetelmien, tietoteknisten työskentelyalustojen sekä oppimateriaalin esteettömyys. Tietotekniikka on jo nyt tuonut vammaisten henkilöiden ulottuville uusia opintoihin suuntautumisen vaihtoehtoja, jotka voivat edesauttaa myös jatko-opintoja ja myöhemmin työllistymistä.

Työryhmä on valmistellut kolme rinnakkaista ehdotusta lukion tuntijaoksi, vaihtoehto A, B ja C.

Näistä vaihtoehtoista Valtakunnallinen vammaisneuvosto kannattaa vaihtoehtoa A. Kyseinen vaihtoehto turvaa parhaiten oppisisältöjen monimuotoisuuden, valinnanvapauden ja erilaisten oppijoiden mahdollisuudet suoriutua lukio-opinnoista parhaalla mahdollisella tavalla. Mallissa korostuva ryhmämuotoinen opetus, projektiluonteinen työskentely ja demonstraatio-opetuksen käytössä tulee vain huomioida eritavoilla opiskelevien henkilöiden ja vammaisten oppilaiden mahdollisuus osallistua täysipainoisesti ryhmämuotoiseen opetukseen. Ryhmämuotoisuudesta huolimatta opetuksessa tulisi huomioida siihen osallistuvien oppilaiden yksilölliset tarpeet. Uusi luokaton, kurssimuotoinen lukio on jo nyt antanut vammaisille opiskelijoille uudenlaisia mahdollisuuksia yksilölliseen opintojen suunnitteluun, aikataulutukseen ja jaksotukseen. Omaehtoinen kurssien valinta ja suunnittelu ovat antaneet opintoihin tarvittavaa väljyyttä ja järjestelyvaraa. Neuvosto pitää kuitenkin hyvänä työryhmän ehdotusta, jonka mukaan lukion oppimäärän tulee olla jatkossakin laajuudeltaan kolmivuotinen ja se tulee olla mahdollista suorittaa enintään neljässä vuodessa, mikäli erityisiä perusteita opintojen viivästymiselle ei ole.

Neuvosto pitää myös hyvänä ehdotusta, jonka mukaan opiskelija valitsee kokonaisuuksien sisältä säädetyn laajuiset opinnot, jolloin opiskelijalla on halutessaan mahdollisuus keskittyä nykyistä harvempien oppiaineidenopiskeluun.

Opiskelijan mahdollisuuksia yksilöllisten opintopolkujen rakentamiseen ehdotetaan mietinnössä lisättävän, mikä edellyttää valinnaisuuden lisäämistä. Myös tätä neuvosto pitää hyvänä asiana.

Lukion tuntijako esityksen A mallissa opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin.

Pakollisten opintojen ja soveltavien ja syventämien opintojen määrällinen suhde on vammaisen opiskelijan näkökulmasta hyvä. Erityisesti soveltavia kursseja voidaan hyödyntää vammaisten oppilaiden opetuksessa silloin, kun vamman laatu niin edellyttää. Entistä suurempi valinnaisuus oppiaineissa luo vammaisille nuorille entistä tasavertaisemmat mahdollisuudet lukion suorittamiseen.

Asetus tuntijaoksi

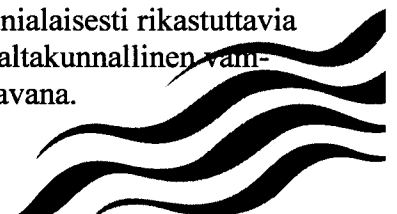
Ehdotuksen mukaisesti asetuksen 1 pykälässä säädettäisiin asetuksen soveltamisalasta. Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää erityisen hyvänä soveltamisalan laajenemista valmistavaan lukio-opetukseen.

Uudistuksella voidaan parantaa maahanmuuttajavammaisten nuorten lukio-opetuksen piiriin pääsyn mahdollisuuksia.

Asetuksen 5 §:ssä säädettäisiin opiskeluympäristöstä ja toimintakulttuurista.

Opiskeluympäristön tulisi tukea opiskelijan opiskelumotivaatiota ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa.

Opiskeluympäristöjen tulisi olla opiskelijan kokemuspiiriä monialaisesti rikastuttavia sekä pedagogisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisia. Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää lähtökohtaisesti pykälän sisältöä kannatettavana.

Se kuitenkin esittää, että pykälään lisättäisiin käsitteenä toiminnallisuuden lisäksi myös esteettömyys. Neuvoston näkemyksen mukaan vammaisten lukiolaisten yhdenvertaiset opiskelumahdollisuudet voidaan turvata vain varmistamalla opiskeluympäristöjen esteettömyys.

6§:ssä säädettäisiin aikuisopiskelijoille annettavasta lukiokoulutuksesta Opetusministeriön asetuksen (856/2006) 4 §:n 2 momentin mukaan alle 18-vuotias hakija saadaan ottaa aikuisille tarkoitettuun koulutukseen kuitenkin ainoastaan hakijaan liittyvästä erityisestä syystä. Tällaiseksi syyksi on katsottu esimerkiksi terveydellinen syy. Aikuisille tarkoitettuun opetukseen osallistuvan alle 18-vuotiaana opintonsa aloittaneen opiskelijan tulee lisäksi osallistua liikunnan ja terveystiedon sekä taito- ja taideaineiden opetukseen. Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää tätä pykälää kannatettavana ja tarpeellisena myös vammaispoliittisesta näkökulmasta katsoen. Se mahdollistaa niiden vammaisten henkilöiden lukio-opetuksen piiriin pääsyn, joiden opinnot ovat katkenneet vammautumisen tai pitkäaikaisen sairastumisen vuoksi lukioikäisinä.

Tiivistelmä

Suomi on allekirjoittanut vuonna 2007 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Sopimuksen ratifiointityö on jo varsin pitkällä. Siksi on tärkeää, että nyt lausunnolla oleva tuntijakoa koskeva asetus on sopimuksen velvoitteiden mukainen.

Suomen vammaispoliittinen ohjelma valmisteltiin eri hallinnonalojen yhteistyönä (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4 VAHVA POHJA OSALLISUUDELLE JA YHDENVERTAISUUDELLE Suomen vammaispoliittinen ohjelma)VAMPO 2010–2015) Ohjelmassa korostetaan vammaisten tasavertaisia osallistumismahdollisuuksia läpi elämän kestäväan koulutukseen esiasteelta korkea-asteen koulutukseen. Tavoitteena on inklusio-opetus kaikilla tasoilla. Ohjelman toimenpidekohdat 61- 63 koskevat nimenomaisesti lukio-opetusta.

Kaikille yhteisten opintojen toteutuminen edellyttää säädösten lisäksi opettajilta ja opiskelijayhteisöltä vammaisuuden hyväksymistä. Hyväksytyksi tuleminen vaatii opettajilta erilaisten toimintatapojen tiedostamista ja tuntemista sekä asennekasvatuksellista vaikuttamista kouluyhteisössä. Opiskelijoille on myös turvattava tuntijaon, yksilöllisten opintopolkujen ja ryhmämuotoisen opetuksen toteutumisen edellyttämät tasavertaiset osallistumisen ja sosiaalisen kanssakäymisen edellytykset. Heitä on mm. aktivoitava ja tuettava oppilastoimikuntien jäsenyyteen ja osallisuuteen. Joustavien opintopolkujen rakentaminen opiskelijoille myös muiden koulumuotojen opetustarjontaa hyödyntäen saattaa edellyttää lisätukitoimia, kuten kuljetuspalveluiden järjestämistä koulusta toiseen siirtymiseen ja avustajapalveluiden käyttöön ottoa.

Entistä suurempi valinnaisuus oppiaineissa ja oikein painotettu tuntijako sekä tehostettu opintojenohjaus luovat vammaisille nuorille aiempaa tasavertaisemmat mahdollisuudet lukion suorittamiseen.

Uutta kaikkien käytettäväksi soveltuvaa teknologiaa ja työskentelyalustaa hyödyntävä, opetus antaa vammaisille henkilöille uudenlaisia mahdollisuuksia osallistua lukiotason opetukseen.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto

Jan-Mikael Fredriksson
Puheenjohtaja

Sari Loijas
Pääsihteeri

